

# renesans

Jan Kochanowski, *Odprawa postów greckich*

Piotr Skarga, *Kazania sejmowe* (fragmenty)

# Wymagania egzaminacyjne

1. rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: renesans,
2. rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach, symboliczną, mimetyczną, fantastyczną
3. rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne;
4. rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego;
5. interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
6. rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;
7. wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
8. rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
9. rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
10. rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
11. charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki.

# Kalendarium epoki

## RENESANS XV – XVI w.

Ważne wydarzenia:

### OTWARCIE

1455 – druk Gutenberga

1492 – odkrycie Ameryki

1453 – upadek cesarstwa wschodniorzymskiego

### ZAMKNIĘCIE

1517 – tezy Marcina Lutra

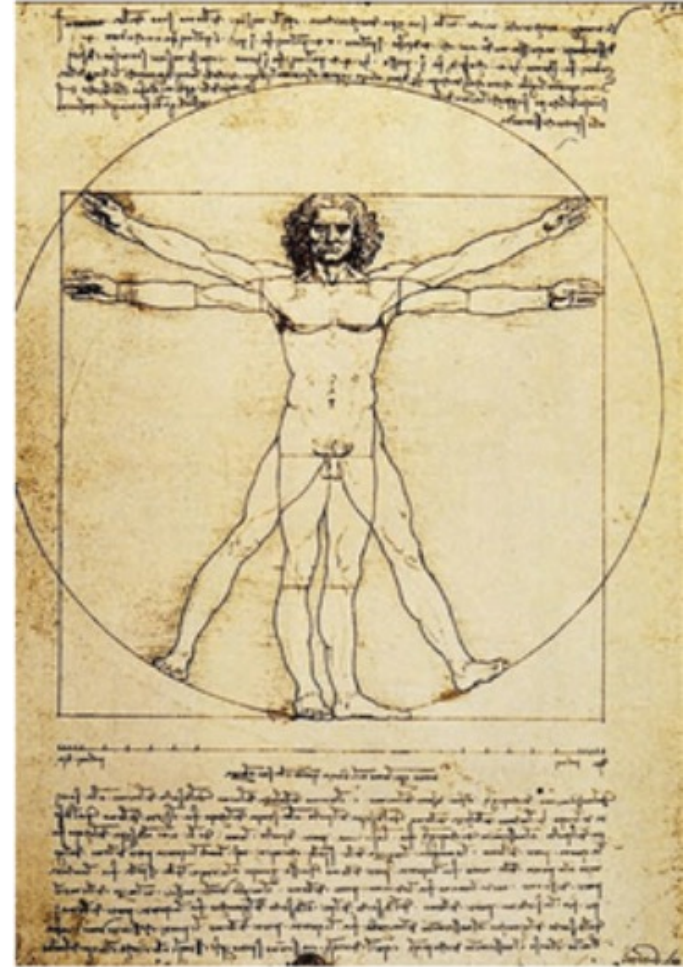
1548 – sobór trydencki

# Humanizm

łac. *humanus* – ludzki

Nurt w okresie renesansu stawiający na **antropocentryczny** rozwój kultury, powrót do źródeł (ad fontes) kultury i nauki starożytnej.

Naczelną cechą człowieka renesansu było wszechstronne wykształcenie, zaangażowanie w rozwój społeczny, cnoty obywatelskie, poczucie godności.



Leonardo da Vinci, Człowiek witruwiański, 1490.  
wielkość oryginalnego rysunku: 34,3 x 34,5 cm

# Horacjanizm i inne filozofie

TEN ŚWIATOPOGLĄD PREZENTOWANY  
JEST W PIEŚNIACH I  
ZAKWESTIONOWANY W TRENACH  
JANA KOCHANOWSKIEGO

Postawa pojawiająca się w utworach starożytnego poety Horacego, polegająca na łączeniu filozofii **stoickiej** i **epikurejskiej** pod wpływem utworów poety.

stoicyzm	epikureizm
Osiąganie szczęścia przez wewnętrzną dyscyplinę moralną, sumienne spełnianie tych obowiązków, które spadają na nas naturalną kolejną rzeczy, oraz odcięcie swoich emocji od zdarzeń zewnętrznych, czyli utrzymywanie stanu spokojnego szczęścia niezależnie od zewnętrznych warunków	Podstawowym zagadnieniem filozoficznym jest szczęście, które jest w przyjemności.



# Jan Kochanowski – *Odprawa posłów greckich*

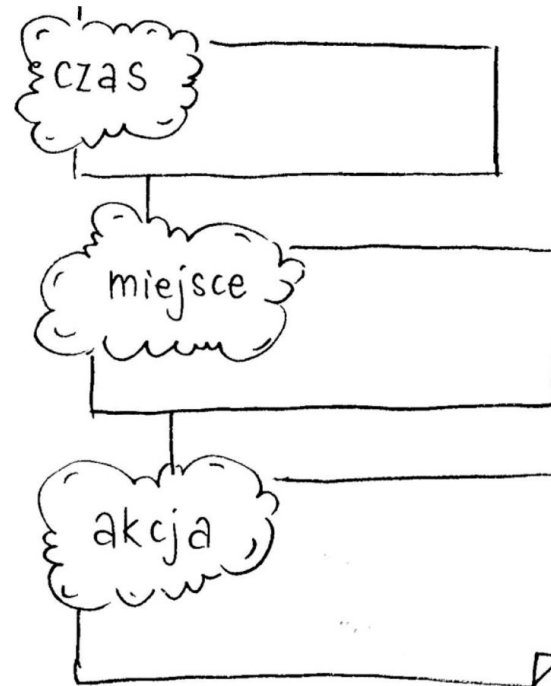
- Jan Zamoyski, przyjaciel Jana Kochanowskiego, w styczniu 1578 roku wziął ślub z Krystyną Radziwiłłówną. W prezencji zażyczył sobie sztuki napisanej specjalnie z tej okazji.
- Premiera odbyła się na zamku w Jazdowie (dzisiaj to centrum Warszawy, Aleje Ujazdowskie), a na uroczystości obecny był sam król Stefan Batory.
- Kochanowski ubrał przekazane przez siebie treści patriotyczne w kostium antyczny i sięgnął do tak popularnych w odrodzeniu wątków z *Iliady*.
- To **pierwsza polska tragedia**, a właściwie nawet pierwszy dramat, jeśli nie liczyć średniowiecznych misteriów i moralitetów.
- Zawiera słynne uwagi dotyczące odpowiedzialności rządzących za losy państwa (szczególnie pieśń druga chóru);
- Tragizm w *Odprawie...* wynika z tego, iż mądrych i słusznych racji nikt nie bierze pod uwagę, nie z działania Fatum.

# Akcja dramatu

- Król Priam (Priamus)
- Aleksander – Parys
- Antenor
- Helena
- Iketon
- Ulisses
- Menelaos
- Kasandra

Do Troi przyjeżdżają posłowie z Grecji, prosząc, by oddano im Helenę.

Dostojnicy trojańscy muszą zdecydować o losach miasta. Wiedzą, że oddanie Heleny to pokój z Grekami, ale także upokorzenie Parysa – Aleksandra.



nie przekracza innego dnia

wszystkie wydarzenia mają miejsce na „Placu Publicznym przed pałacem”

autor skoncentrował się na jednym wątku – podstawowym konflikcie

### (Prolog)

Monolog Antenora, w którym przedstawia zarys historii uprowadzenia Heleny przez Parysa.

### (Epejsodion I)

Parys usiłuje pozyskać przychylność Antenora, zapowiada, iż pozostanie wierny prawdzie, sumieniu, sprawiedliwości i uczciwości.

### (Epejsodion II)

Rozpacz Heleny nad swoim losem. Obawia się, iż jej powrót do ojczyzny będzie dla niej źródłem upokorzeń i hańby. Pani Stara próbuje pocieszyć swoją podopieczną.

### (Epejsodion III)

Poseł oświadcza Helenie, iż król Troi postanowił, że kobieta nie zostanie wydana Grekom. Król zapewnia zgromadzonych, iż całkowicie zdaje się na ich decyzje w sprawie wydania Heleny Grekom. Parys usiłuje przekonać słuchaczy, iż Helena była darem od bogini Wenus, przypomina uprowadzenie Medei przez Jazona, aby dać przykład na to, że Grecy sami dopuszczali się haniebnych czynów. Podczas swojego przemówienia Antenor zdecydowanie potępia czyn Parysa i zwraca się z prośbą o podjęcie przez zgromadzonych decyzji o oddaniu Heleny jej prawowitemu mężowi. Iketaon apeluje do zebranych, by stawili czoła najeźdźcom z Grecji i solidaryzowali się z królem i jego synem. Zebrani popierają go, co jest równoznaczne z wypowiedzeniem Grekom wojny.



#### (Epejsodion IV)

Ulisses zapowiada krwawe rozprawienie się z mieszkańcami Troi, którzy postąpili w sposób niegodny, opowiadając się po stronie Parysa. Menelaos pała chęcią zemsty na Parysie.

#### (Epejsodion V)

Rozmowa Antenora z Priamem, podczas której ten pierwszy sugeruje rozpoczęcie przygotowań do obrony Troi. Monarcha lekceważy słowa roztropnego polityka. Pojawienie się Kasandry, córki Priama. Kobieta przewiduje rychły upadek Troi i śmierć jej najbliższych.

#### (Epilog)

Rotmistrz donosi królowi, iż Grecy rozpoczęli atak. Pojmany więzień zdradza, iż w kierunku Troi zmierzają wielkie wojska greckie. Priam rozkazuje zwołanie narady. Antenor sugeruje, iż należy naradzić się nie tylko w kwestii obrony Troi, ale również ataku na Greków.

# Piotr Skarga – *Kazania sejmowe*

8 kazań odwołujących się do problemów politycznych Rzeczypospolitej, zapowiadające klęskę kraju. Krytyka i motywacja szlachty jako odpowiedzialnej za losy państwa.

1597 r.

KAZANIE – przemówienie o tematyce religijnej, dydaktycznej, o charakterze przypowieści.



# Założenia polityczne *Kazań*

1. Zniesienie złotej wolności szlacheckiej, wzmocnienie władzy królewskiej.
2. Potępienie tolerancji religijnej, zwiększenie roli Kościoła w państwie.
3. Naprawienie wymiaru sprawiedliwości przy zachowaniu podziałów stanowych.
4. Wychowanie w miłości do ojczyzny.

okręt – ojczyzna

---

topos literacki ukazujący ojczyznę jako okręt, który tonie lub płynie podczas burzy, a ratowanie statku symbolizuje walkę o przetrwanie państwa; obraz okrętu – ojczyzny rozpropagowany przez Piotra Skargę powracał później m.in. w oświeceniu ze względu na zagrożenie polskiej państwowości (Ignacy Krasicki, *Do króla*: „A choć bezpieczniej okręt opuścić i płynąć, poczciwiej być w okręcie lub zginąć”)

---



## Treść

### Kazanie pierwsze

Autor zwraca się do posłów i senatorów z apelem o mądre, odpowiedzialne i pożyteczne debatowanie o Rzeczypospolitej. Omawia także różne rodzaje mądrości, a przede wszystkim koncentruje się na rozróżnieniu mądrości boskiej i ludzkiej.

### Kazanie drugie

Skarga wyjaśnia, na czym polega i w jaki sposób przejawia się miłość do ojczyzny oraz wymienia sześć chorób trawiących Polskę. Są to: 1. nieżyczliwość ludzka ku Rzeczypospolitej i chciwość; 2. niezgody sąsiedzkie; 3. naruszenie religii katolickiej i heretycka zaraza; 4. osłabienie władzy królewskiej; 5. niesprawiedliwe prawa; 6. grzechy.

W kazaniu drugim Skarga omawia pierwszą z chorób – *nieżyczliwość ku ojczyźnie*. Następnie podkreśla znaczenie miłości i zgody. Porównuje także kraj ojczysty do matki i do okrętu. Pod koniec podaje różne przykłady z Biblii.

### Kazanie trzecie

Skarga omawia *drugą chorobę Rzeczypospolitej, która jest z niezgody domowej*. Autor podkreśla, że Polacy jako chrześcijanie powinni być zgodni i zjednoczeni. Państwo spaja wspólna religia, ale też wspólne prawa i wolności, ten sam król oraz wzajemny szacunek. Przyczyną waśni są herezje, sejmowe awantury i lekceważenie króla, a także chciwość, pycha i zazdrość. Z niezgody w kraju cieszą się jego wrogowie.

### Kazanie czwarte

Następne kazanie opowiada o trzeciej chorobie Rzeczypospolitej, którą jest *naruszenie religii katolickiej przez zarazę heretycką*. Skarga podkreśla rolę dobrych kapłanów i pobożnych władców. Powołuje się przy tym na przykład biblijnego Salomona. Uwzględnia także kontekst historyczny – nawiązuje do Karola Wielkiego. Krytykuje heretyków i uwypukla znaczenie religii katolickiej.



### **Kazanie piąte**

Dotyczy pochwały wiary katolickiej. Dla Skargi religia katolicka jest podstawą zgody narodowej. Natomiast podział Kościoła na różne odłamy doprowadza do konfliktów. Autor jest przekonany, że poganie i heretycy nie stworzą silnej, zwycięskiej armii, powołuje się przy tym na wybrane przykłady historyczne.

### **Kazanie szóste**

Autor opowiada o monarchii oraz o czwartej chorobie kraju – osłabieniu władzy króla. Kazanie jest pochwałą władzy królewskiej – Skarga ilustruje swoje poglądy odniesieniami do Biblii oraz przykładami innych państw.

### **Kazanie siódme**

Kaznodzieja mówi o niesprawiedliwych prawach. Wyjaśnia, czym jest prawo boskie, królewskie, duchowne i świeckie. Według niego dobre prawa powinny być sprawiedliwe i pożyteczne, krzewić cnotę i nakłaniać do bojaźni Bożej oraz strzec czci Bożej. Do stosowania praw potrzeba dobrych urzędników i sędziów. Złe prawa są gorsze od tyranii.

### **Kazanie ósme**

Ostatnie kazanie dotyczy *grzechów jawnych i niekarności ich*. Utwór kończy się wyliczeniem grzechów szlachty i magnatów – które, jak ostrzega Skarga, nie pozostaną bez kary i przyniosą ojczyźnie zagładę. Chyba że obywatele okażą skruchę, podejmą pokutę i zmienią swoje postępowanie.



# Jan Kochanowski - poezje

PIEŚŃ – gatunek przeznaczony do śpiewu, refleksyjny, poważna tematyka;

FRASZKA – krótki, epigramatyczny utwór o różnorodnej tematyce;

TREN – utwór przeznaczony do opłakiwania zmarłej osoby

# Pieśni

**[Chcemy sobie być radzi?...] (Pieśń IX, ks. I)** – utwór stanowi odpowiedź na tytułowe, odwieczne pytanie, jak osiągnąć szczęście. Tematem pieśni jest **sztuka życia** – podmiot uczy, jakimi wartościami się kierować w życiu, aby było ono spełnione. Nikt nie ma wpływu na kaprysy Fortuny i nie zna swojego przeznaczenia (nawiązanie do przysłowia *Fortuna kołem się toczy*) – powinien się więc z tym pogodzić. Wyroki losu są dla człowieka nieodgadnione i nie można ich uniknąć. Człowiek jest istotą błądzącą, ale ludzkiemu błądzeniu można zapobiec. Podpowiedź leży w doktrynie stoickiej: należy tak przygotować umysł, by z jednokowym spokojem znosić zarówno dobre, jak i złe chwile. Należy się cieszyć teraźniejszością, nie zamartwiać sprawami, na które nie ma się wpływu, doceniać każdą dobrą chwilę, co więcej – nie czekać, aż sama przyjdzie, lecz wychodzić jej naprzeciw (epikureizm, horacjańskie **carpe diem**). Najważniejsze w życiu są cnota i zachowanie równowagi wewnętrznej (**złoty środek**). Kiedy nauczymy się poprzestawać na tym, co niezbędne, kiedy nie będziemy przywiązywać się zbyt do dóbr materialnych, wtedy będziemy szczęśliwi.



# Pieśni

***Pieśń o spustoszeniu Podola (Pieśń V ks. II)*** – wiersz powstał w czasach, gdy Rzeczpospolita pogrążyła się w kryzysie: po ucieczce Henryka Walezego panowało bezkrólewie, ziemie południowo-wschodnie najechali Tatarzy. Poeta pokazuje, że przyczyną klęski była słabość państwa. Utwór wyrażał niepokój Kochanowskiego o losy ojczyzny i pełnił **funkcje dydaktyczne** – miał poruszyć sumienia rodaków i zmobilizować ich do działania. Obywatelską troskę budzi zachowanie szlachty, która lekceważy zagrożenie. Podmiot apeluje o ukaranie najeźdźców i zorganizowanie obrony kraju, krytykuje szlachtę za jej przywary, budzi gniew na niewiernych i wstyd z powodu bierności Polaków, napomina rządzących, by nie przedkładali prywaty nad sprawy ojczyzny. Ostatnia zwrotka pieśni zawiera gorzką refleksję na temat charakteru narodowego Polaków. Poeta przestrzega przed powtarzaniem starych błędów, krytykuje fakt, że rodacy nie potrafią wyciągać wniosków z historii.

# TRENY - SP

## *Tren I*

Wiersz stanowi wprowadzenie do sytuacji opisanej dalej w zbiorze. Zadaniem pierwszego utworu jest **zarysowanie ogromu tragedii**, jaka dotknęła rodziców Urszulki. Poeta **przywołuje starożytnych Greków: Heraklita** (filozof wskazujący na znikomość spraw ludzkich) i **Symonidesa** (twórcę trenów), a dalej upersonifikowane troski i żale. Podkreśla ogarniające go **uczucie bezsilności** wobec śmierci, co stanowi zapowiedź opisanej w kolejnych trenach bezradności człowieka wobec losu. Cierpienie spowodowane stratą sprawia, że pogrążony w żałobie ojciec nie może racjonalnie myśleć.

## *Tren V*

Utwór rozwija wątek rodzicielskiej rozpaczki oraz niemożności pogodzenia się z przedwczesną śmiercią dziecka. Poeta zastosował tu **homeryckie porównanie** Urszulki do **drzewka oliwnego**, które zostało podcięte przez nieuwważnego sadownika. Biblijny symbol drzewa oliwnego i wykorzystanie środka stylistycznego charakterystycznego dla poezji wysokiej nobilitują zmarłą dziewczynkę.



# TRENY - SP

## **Tren VII**

Wiersz oryginalny wersyfikacyjnie: przeplatanie się wersów trzynasto- i siedmiozłgłoskowych podkreśla **lamentacyjny charakter** utworu, daje efekt zawodzenia, łkania. Pograżony w bólu ojciec skarży się na okrutny los, który nie pozwolił dziecku dorosnąć, a rodzicom – cieszyć się jego dojrzałym wiekiem. Śmierć zostaje scharakteryzowana za pomocą peryfrazy jako *sen żelazny, twardy, nieprzespany*. Poeta odwołuje się w wierszu do sfery materialnej związanej z codziennością. Przyptyw rozpaczy wywołuje w nim widok ubranek po zmarłej córce: *nieszczęsne ochędóstwo, żałosne ubiory*. Zestawione zostają na zasadzie kontrastu dwa obrazy: ubioru do trumny i wyprawki weselnej, wykorzystana jest też dwuznaczność wyrazu *skrzynka* – jako katafalku, a jednocześnie mebla mieszczącego posag panny na wydaniu.

## **Tren VIII**

Utwór wyraża **żał ojca spowodowany pustką**, jaką pozostawiła po sobie zmarła córeczka: *Wielkieś mi uczyniła pustki w domu moim*. Sytuację podkreśla paradoks: *pełno nas, a jakoby nikogo nie było*. Dziewczynka napętniała życiem cały dom – swoją dobrocią, śmiechem, radością, niespożytą energią. Teraz, po jej odejściu, stał się on przejmująco cichy. Smutek i spokój kontrastują ze wspomnieniem dziecięcego szczebiotu Urszulki. To kolejny tren cyklu, który nie zawiera erudycyjnych nawiązań kulturowych, ale odwołuje się do podstawowych prawd psychologicznych, takich jak wrażenie dojmującej pustki po stracie dziecka.



# TRENY - LO

## *Tren IX*

Tren jest polemiką poety z jego dotychczasowymi przekonaniem. Kochanowski rewiduje swoje podejście do bliskiego mu dotąd **stoicyzmu**. Wiersz otwiera apostrofa do Mądrości, według stoików najwyższej cnoty: *Kupić by cię, mądrości, za drogie pieniądze!*. Dzięki rozsądkowi, umiarkowaniu człowiek miałby się wznosić ponad doczesność, stawać nieczuły na cierpienia związane z przemijaniem. Poeta, po przejściu tak skrajnego doświadczenia egzystencjalnego, jakim jest strata dziecka, z ironią wypowiada się na temat tej teorii. Ogarnięty **zwątpieniem** ma poczucie, że marnował czas. Przyznaje, że targają nim normalne ludzkie emocje, przed którymi żadna mądrość nie może go uchronić. Stoicki nakaz pozostania obojętnym wobec śmierci okazuje się nieżyciowy w obliczu osobistej tragedii – śmierci ukochanego dziecka. **Intelektualista ustępuje cierpiącemu ojcu.**

## *Tren X*

Rola rozpaczającego ojca przeplata się tu z rolą poety filozofa, który podejmuje dysputę na tematy dotyczące życia pozagrobowego. Zadaje Urszulce serię pytań o jej pośmiertne losy, apeluje o litość, jakiś znak z zaświatów, który ukołby jego ból, dał nadzieję, że dziewczynka egzystuje gdzieś poza ludzkim światem. Tren jest świadectwem pogłębiającego się kryzysu światopoglądowego poety, który **kwestionuje podstawy renesansowej filozofii życia**. Kochanowski, zastanawiając się, gdzie trafiła po śmierci jego córka, rozważa wiele religijnych i literackich koncepcji zaświatów: chrześcijański raj, mitologiczne wyspy szczęśliwe, krainę podziemi z wierzeń starożytnych Greków. Gotów jest przyjąć, że Urszulka uległa metamorfozie i jak w Owidiuszowych *Przemianach* zamieniła się w słowika. Na koniec zadaje dramatyczne pytanie o nieśmiertelność duszy, kwestionując w ten sposób fundament wiary chrześcijańskiej. Religia nie pomogła mu złagodzić cierpienia po śmierci córki, w dramatycznym momencie nie stała się oparciem. **Renesansowa koncepcja Boga i świata uległa załamaniu.**



# TRENY - LO

## **Tren XI**

Tren uważany za punkt kulminacyjny całego cyklu – prezentuje **kryzys wartości etycznych**. Po raz kolejny słyszymy w nim filozofa polemizującego ze stoicyzmem, ale tu posunie się w swym zwątpieniu dalej, zaneguje bowiem zasadność etycznego, cnotliwego życia. Poeta dokonuje **rewizji swojej filozofii życiowej** (wyrażonej wcześniej w *Pieśniach*), podważa podstawy humanistycznego światopoglądu. Porażony śmiercią córki podaje w wątpliwość cenione dotąd wartości – wiarę w cnotę, w boski porządek świata, w to, że dobro uchroni człowieka przed złym losem. Wszystko jest marnością

(*fraszka z każdej strony*). Upada renesansowa wiara w rozum. Poeta dochodzi do wniosku, że ludzie żyją iluzjami, bezskutecznie próbują poznać boskie tajemnice, będąc skazani na życie w ciemności i bezradność wobec praw, których nie rozumieją. Cierpienie doprowadza Kochanowskiego do zaniegowania wszystkiego, w co wierzył, **rozpacza osiąga apogeum**.

## **Tren XIX**

Ostatni tren jest **podsumowaniem całego cyklu**, odpowiada na wyrażone wcześniej rozterki. Kochanowski opowiada swój sen, w którym odwiedziła go nieżyjąca od dawna matka z Urszulką na ręku. Celem wizyty było **ukojenie bólu syna**, przywrócenie mu spokoju oraz pomoc w odbudowie renesansowego światopoglądu. Matka pociesza go, mówiąc, że Urszulka znajduje się w niebie, modli się za rodziców i czeka na spotkanie z nimi. Śmierć, czas i zmienna Fortuna nie mają już nad nią władzy, a ciało przestało być przeszkodą w bezpośrednim oglądaniu Boga. Spokój i wiekuiste szczęście zostały skonstrastowane z pełnym trosk życiem ziemskim. Dzięki temu, że trwało ono tak krótko, Urszulka uniknęła nieszczęść i chorób. Matka przekonuje poetę, że **pogodzenie się z wyrokami boskimi** przynosi spokój i nadzieję. Wskazówki dla syna podsumowuje napomnieniem: *ludzkie przygody / Ludzkie noś; jeden jest Pan smutku i nagrody*, które składa się z dwóch części: pierwszej nawiązującej do tradycji antycznej – sentencji Cyncerona: *ludzki los znoś po ludzku*, drugiej w duchu chrześcijańskim: człowiek powinien zaufać Bogu.

## Zadanie 16. (0–1)

Przeczytaj poniższy utwór.

Jan Kochanowski  
***O żywocie ludzkim***

Fraszki to wszystko, cokolwiek myślemy,  
Fraszki to wszystko, cokolwiek czyniemy;  
Nie masz na świecie żadnej pewnej rzeczy,  
Próżno tu człowiek ma co mieć na pieczy.  
Zacność, uroda, moc, pieniądze, sława,  
Wszystko to minie jako polna trawa.  
Naśmiawszy się nam i naszym porządkom,  
Wemkną nas w mieszek, jako czynią łądkom.

Jan Kochanowski, *O żywocie ludzkim*, [w:] tenże, *Fraszki*, Wrocław 1998.

**Wyjaśnij, jaką koncepcję ludzkiego życia prezentuje Jan Kochanowski we fraszce *O żywocie ludzkim*. W odpowiedzi uwzględnij tradycję filozoficzną, do której odwołuje się poeta.**



## Zadanie 17. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

### Tekst 1.

Jan Kochanowski

#### *Pieśń IX (Księgi wtóre)*

Nie porzucaj nadzieje,  
Jakoć się kolwiek dzieje:  
Bo nie już słońce ostatnie zachodzi,  
A po złej chwili piękny dzień przychodzi.

[...]

Nic wiecznego na świecie:  
Radość się z troską plecie,  
A kiedy jedna weźmie moc nawiętszą,  
Wtenczas masz ujrzeć odmianę naprędszą.

Ale człowiek zhardzieje,  
Gdy mu się dobrze dzieje;  
Więc też, kiedy go Fortuna omyli,  
Wnet głowę zwiesi i powagę zmyli.

Lecz na szczęście wszelakie  
Serce ma być jednakie;  
Bo z nas Fortuna w żywe oczy szydzi,  
To da, to weźmie, jako sie jej widzi.

Jan Kochanowski, *Pieśń IX*, [w:] tenże, *Fraszki. Pieśni. Treny*, Warszawa 2005.

Jean Pichore

[...]



Francuska Biblioteka Narodowa, 1503-1505.

### Zadanie 17.1. (0–1)

Nazwij motyw antyczny, który został wykorzystany w obu tekstach, i wyjaśnij, jaką funkcję pełni ten motyw w utworze Jana Kochanowskiego.

### Zadanie 17.2. (0–1)

Podaj frazeologizm, którego podstawą jest motyw łączący oba teksty. Wyjaśnij współczesne znaczenie tego frazeologizmu.

## Zadanie 18. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment utworu.

**Jan Kochanowski**

***Tren IX***

Kupić by cię, Mądrości, za drogie pieniądze!  
Która, jeśli prawdziwie mienią, wszystkie żądze,  
Wszystki ludzkie frasunki umiesz wykorzenić,  
A człowieka tylko nie w anioła odmienić,  
Który nie wie, co boleść, frasunku nie czuje,  
Złym przygodom nie podległ, strachom nie hołduje.

[...]

Nieszczęśliwy ja człowiek, którym lata swoje  
Na tym strawił, żebych był ujźrzał progi twoje!  
Terazem nagle z stopniów ostatnich zrzucony  
I między insze, jeden z wielu, policzony.

Jan Kochanowski, *Tren IX*, [w:] tenże, *Dzieła polskie*, T. 2., Warszawa 1976.

**Wypisz z *Trenu IX* cytat świadczący o zachwianiu postawy światopoglądowej poety głoszonej przez niego we wcześniejszej twórczości. Uzasadnij wybór tego cytatu.**

Cytat: .....

Uzasadnienie: .....



## Zadanie 19. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

### Tekst 1.

Jan Kochanowski

#### *Pieśń*

Czego chcesz od nas, Panie, za Twe hojne dary?

Czego za dobrodziejstwa, którym nie masz miary?

Kościół Cię nie ogarnie, wszędy pełno Ciebie:

I w otchłaniach, i w morzu, na ziemi, na niebie.

[...]

Tyś Pan wszystkiego świata, Tyś niebo zbudował

I złotymi gwiazdami ślicznieś uhaftował.

Tyś fundament założył nieobeszłej ziemi

I przykryłeś jej nagość zioły rozlicznymi.

[...]

Z Twoich rąk wszelkie zwierzę patrzy swej żywności,

A Ty każdego żywisz z Twej szcudrośliwości.

Bądź na wieki pochwalon, nieśmiertelny Panie!

Twoja łaska, Twa dobroć nigdy nie ustanie.

Chowaj nas, póki raczysz, na tej niskiej ziemi,

Jedno zawsze niech będziem pod skrzydłami Twemi.

Jan Kochanowski, *Pieśń*, [w:] tenże, *Pieśni*, Wrocław 19

### Tekst 2.

Stanisław Wyspiański  
*Bóg Ojciec – stań się*



Bazylika OO. Franciszkanów w Krakowie, 1

Czy wizerunek Boga w utworze Jana Kochanowskiego jest taki sam, jak na witrze Stanisława Wyspiańskiego? Zajmij stanowisko i uzasadnij je, odwołując się do dzieł.

Jan Kochanowski, ***Odprawa posłów greckich***

1. **Tragiczny los jednostki i zbiorowości jako motyw literacki.** Omów zagadnienie na podstawie *Odprawy posłów greckich* Jana Kochanowskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.
2. **Inspiracje mitologiczne i ich znaczenie w utworze literackim.** Omów zagadnienie na podstawie *Odprawy posłów greckich* Jana Kochanowskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.
3. **Motyw władzy w literaturze.** Omów zagadnienie na podstawie *Odprawy posłów greckich* Jana Kochanowskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.
4. **Rola kostiumu historycznego w literaturze.** Omów zagadnienie na podstawie *Odprawy posłów greckich* Jana Kochanowskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Piotr Skarga, ***Kazania sejmowe*** (fragmenty)

1. **Obraz Polski i Polaków.** Omów zagadnienie na podstawie znanych Ci fragmentów *Kazań sejmowych* Piotra Skargi. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.
2. **Refleksje o polskich wadach narodowych.** Omów zagadnienie na podstawie znanych Ci fragmentów *Kazań sejmowych* Piotra Skargi. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.